

Budapestre vonatkozó újságcikkek

Szerző: *Mariny Ödön*
Cím: *Emlékezés a Népszínház aranykorára*
Forrás: *Szózat*

Osztályozás	
Tárgy	<i>792</i>
Hely	<i>Népszínház</i>
Idő	<i>"1875/1925"</i>
Személy	
Helyszám	

Emlékezés a Népszínház aranykorára

A tapsviharos, lázas esték — A magyar népszínmű- és operett-
csillagok tündöklése

Az ötvenesztendős Népszínház

A legelső színház élete valahogy hasonlít a nagy divák corsához...

Meg-megnyílik egy-egy ékes Thalia-hajlék, amint fel-feltűnik egy-egy színpadi csillag, a közönség tördul az újonnan felcsillanó rivalda mögé, a báronyszékek kandi népe fapsol az új daraboknak, mint ahogy rózsabokrétát dobál friss kedvence lábaihoz, telnek-múlnak a napok, bemutató, bemutató követ, a színházat kezdik megszokni, még észre sem veszed, má' itt is vannak az egyre szűkülő hétköznapok s akárcsak a divától kezd már eljárná az idő, azonnál hamar lassan-lassan reá a hanyatlás fatyola egy-egy színházra. Új színházak nyílnak meg s az ezerfejű Cézár ezek felé kezd kacintgatni, átpártol a friss-húzatú báronyszékekbe, éppúgy hűtlenné válik volt kedvencehez, amint a primadonnát egyre következetesebben hagyogatják elfele tüzes hódolói az első ráncok megjelenése után... Nagyon kevés színház mentes a sors alól.

...Ott áll a díszes színház a Blaha Lujza-téren, kigyúl a város esti fénye, túlközlő autók állanak meg bejárata előtt, a pénztáraknál tolong a közönség, az emberek ezrei sietnek a „Nemzetibe“...

Vajjon hányan gondolnak arra a diésőséges korszakra, amely ebben az épületben mint Népszínházban lezajlott? Nem is olyan régen. Istenem! csak ötven évvel ezelőtt állott girágában.

Itt van a kezünkben Verő György értékes munkája, amely színes regényben foglalja a Népszínház történetét. Regénybe mondjuk, mert az 1875-től 1925-ig lefutott ötven év távlatában egy végtelenül érdekes regénnyé változott át ennek a színháznak színes multja. Verő György nagy apparátussal látott hozzá, hogy minden fázisában bemutassa azt a kulturharcot, amelyet a Népszínház a magyarosodás érdekében vívott. Mert ennek a színháznak a sorsa egy darab magyar kulturtörténet. Mint Verő mondja, a színháznak már csak a teste, a falai állanak még, de a lelke átöröklött hatóságban s kortársai emlékezetében tovább él. A Népszínház Budapest főváros egyik legsikerültebb kulturalkotása volt. A Népszínház szorította ki utolsó mentisvárából végképen a német muzsát. Száz és néhány év előtt még se magyar színház, se magyar színészek, se magyar dráma, sőt még magyar közönség sem volt.

1925. 11. 1.

(Idő)

(Köt. v. füz.)

(Oldal)

A magyar színjátszás első apostola nemes Kelemen László volt. Ő alakította meg az „Első Magyar Nemzeti Színjátszó Társaságot“. Ezek az emberek voltak a nemzet igazi napszámosai. Jól mondja Verő, hogy „akik ma a saját autójukon, sima aszfalton száguldozó selymes primadonnáinknak hódol bámuló tekintettel: csak költött legendául haj-

landó elfogadni a kemény valóságot, hogy száz év előtti őseik még ekkós szakéren, irdatlan utakon rázatták magukat faluról-falura, hogy hirdessék az ígét. Magáért, az ígért“. Kelemen és utódai, Déryné ifjasszonyék igazi Thalia-papok voltak.

Heroikus küzdelmeket vívtak ezek a nagyszerű emberek, amíg a Nemzeti Színház színpadán a föléledt népdal zsongására megnyílhattak a szemjü magyar lelkek. A magyar dal testvér-madárként egyre nőtt, fejlődött a nemrég megszületett magyar dráma mellett, már nemsokára új, aranyos kalikáról kellett számárag gondoskodni.

A „Reform“ című napilap 1871 március hó 19-i számában írja a fiatal Rákosi Jenő, hogy mennyire elodázháthatatlan egy magyar Népszínház létesítése. Kezdődik egy újabb heroikus küzdelem, míg végre nagynehezen telekhez jutnak a város leg-

végén, a yámsorompóknál.

Itt épült fel a Népszínház, itt játszottak első művészeink, akiket a Nemzeti büszke tagjai még „sorompókívüli színészeknek“ csúfolgattak. De az akkori idők nagyszerű építő szelleme, a nagy nemzeti munkakedv csakhamar palotákat varázsolt az új múzsahajlék köré. A Népszínház 1875. évi október hó 15-én nyílt meg Ferenc József király, Rudolf trónörökös, díszmagyaros miniszterek, a város urai, udvari és állami méltóságok jelenlétében.

A tágas zenekarban felharsantak Mosonyi Mihály „Ünnepi nyitányának“ magyaros hangjai és a Népszínház megkezdte nagyszerű hivatását, hogy Budapest felemás népét teljesen a magyar génusz jogára alá hódítsa. Ami ezután következik, olyan, mint valami diésőséges hősköltemény! Az új színháznak új írói, új, nagyszerű színészei támadnak. Föllépnek a hősköltemény nagyszerű hősei. Tóth Kálmán, Tóth Ede, Csepreghy, Rákosi Jenő, az első igazgató, a nemzet csalogánya, Blaha Lujza, pompás partnere, Tamási, Odry Lehel, Hegyi Aranka, Komáromi Mariska, Kassai Vidor és mind, akiknek csak részük van e színház feledhetetlen ragyogásában.

Akármilyen eltérők is ma már a vélemények az akkori idők dédelgett virágjáról, a népszínműről, senki sem tagadhatja le, hogy ez a ma már művirágnak bélyegzett, műfaj végtelenül sokat tesz Budapest

megmagyarosodásáért. A nemzet kedvence, Blaha Lujza, kinek nevét a késő generációk is áhítattal ejtik ki, többet használt a magyarságnak, mint bárki más. A Népszínház legragyogóbb, legeredményesebb korszaka egyet jelent e nagyszerű asszony feledhetetlen, példa nélkül álló karrierjével.

Micsoda sikereket is látott ez az ötvenéves palota! Csak tessék elgondolni: „A falu rossz”, „A esti

kós”, „A kintornás család”, „A sárga csikó”, „A vereshajú”... *Blaháné, Tamási, Solymosi, Klárné, Tihanyi, Odry* Lehel játszottak benne! Itt adták gyermekkorunk nagyszerű esodáját, „Szirogoff Mihály utazását”, itt csengtek-bongtak először a „Cornevillei harangok”! Emlékeznek úgy-e: *Gáspár apó*, a kis *Serpolette*, „Boocaceio”, „Angot asszony lánya”. Aztán az első magyar operettek, majd a nagyszerű „Rip van Winkle”. Itt hallatszik föl „Offenbach” varázsfuvolája: „Orfeusz a pokolban”, „Hoffmann meséi”... *Antonia: Hegyi Aranka!* A könnyűzenéjű, de még igazi muzsikát felzendítő francia operett itt aratta legszebb sikereit *Pálmai* Ilkával, *Hegyi Aranka*-val, *Komáromi* Mariskával, *Kopácsi* Juliskával, *Planquette* Offenbach dícsőségét és a népszínmű teljes ragyogását egyszerre látta, élvezte ez az ötvenéves ház, itt énekelt Patti itt bontakozott ki *Rákosi* Szidi tehetsége, itt mutatkozik be *Berczik* Árpád...

Csak úgy, rapszodikusán vetjük oda ezeket a neveket, tán így legjobban kiérzik belőle ennek az ötven évnél dícsőséges, színes, diadalmas csengés-bongása. Csak az tud róla teljes képet alkotni, aki elejétől végig elolvassa *Verő György* regény-érdekeségű könyvét. A nagy gonddal megírt mű fonálán nyomról-nyomra követheti az olvasó a Népszínház hősköteményének egyes fázisait a prologustól a fényes virulásig, onnan a dekadenciáig és a fájó epilógusig, mely *Viador* Pál tragédiájában e viruló színház végnapjait elhozta. Az utolsó évek történetét már a mai generáció is látta és hallotta. Még egyszer forró sikerek korát látja a színház *Küri* Klára és *Fedák* idejében. Erre a korszakra esnek a *Gésák*, a *Baba*, *San Toy* kivételes sikerei, majd a magyar modern operett jelentős diadala: *Katalin*, *Bob herceg*. Látjuk,

mint vonul be a falak közé a muzsikát és humort legyőző mai táncoperett.

Viador tragédiája után a dícsőséges ház különféle kísérletezések színtere lesz, egy darabig tartja magát, mint *Vigopera*, azután bezárulnak kapui, hogy a hajléktalanná vált Nemzeti Színháznak nyissanak ideiglenes tanyái...

A sommázat: A Népszínház valóban a nép, a magyar nép, mindenki színháza lett és fénykorában tagadhatatlanul ez a műszínház állott a fővárosi közönség érdeklődésében és szeretetében legelső helyen. A Népszínház dícsőséges múltja szervesen kapcsolódik a jelenhez és új perspektívát nyit a jövőre.

A Népszínház nem is halhatott meg egészen. Ujra fog még éledni és új utakon, új hivatást vállalva újabb koszorúkhöz fogja juttatni a magyar színházi kultúrát. Az a meleg jubileum, amelyet ötvenéves évfordulóján a ma színházi közönsége tartott falai között, azt bizonyítja, hogy a Népszínháznak még a nevében is aranyértéket lát Budapest és az ország. Blaha Lujza örökre elmúlhatatlan, elpusztíthatatlan gyökerű, élő virágtábla, mely nagyszerű bimbókat, új virágzást fog még e falak közé varázsolni... *Verő Györgyöt* — ki nagyon tevékeny részt vett ki a Népszínház emlékezetes munkásságából, „*Szultán*” című diadalmas operettjével pedig egyik legragyogóbb sikerét tűzte annak koszorújába, — a legteljesebb elismerés illeti ezért a nagy gonddal és szeretettel megírt munkáért.

Ismételjük: oly színes és érdekes ez a könyv, mint egy kitűnő regény, valósággal megelevenül, egyéni életet élő hőssé lesz *Verő* sorai által Budapest hajdani kedvence: a ragyogó multu Népszínház.

Mariay Ödön